

UEF dnro 449/03.03.00/2017
21.3.2017

Oikeusministeriö
tanja.jaatinen@om.fi

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutuksesta tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin kansalliseen sääntelyyn

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutuksesta tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin kansalliseen sääntelyyn. EU:n yleinen tietosuoja-asetus on tullut voimaan 24.5.2016, ja sitä aletaan soveltaa 25.5.2018. Tietosuoja-asetusta sovelletaan myös käsiteltäessä henkilö-tietoja tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten. Asetus sisältää erityisesti julkisen sektorin osalta kansallista liikkumavaraa, mikä mahdollistaa tietyiltä osin kansallisten ratkaisujen löytämistä asetuksen soveltamisen sijaan.

Oikeusministeriön asettama työryhmä kansallisen lainsäädännön tarkastamiseksi on jakaantunut eri alatyöryhmiin. Tieteellistä tutkimusta ja tilastointia valmistellut alatyöryhmä on laatinut lausuntopyynnön kohteena olevan muistion liitteineen yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutuksesta tieteellisen tutkimuksen kansalliseen sääntelyyn.

Itä-Suomen yliopisto ottaa kantaa pyydettyihin asiakokonaisuuksiin seuraavasti:

1. Ovatko muistiossa esitetyt 89 artiklan 2 kohdan mukaiset rajoitukset tarpeellisia ja ovatko rajoituksiin liittyvä suoja-toimet riittäviä ja asianmukaisia?

Tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 2 kohdan mukaiset rajoitukset ovat tarpeellisia sen lisäksi, että rekisteröidyn oikeutta tulla unohdetuksi ei sovelleta, jos tietojen käsittely on tarpeen historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten.

Rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin voi tutkimusrekisterissä olla mahdotonta toteuttaa tai se toteuttaminen vaatii kohtuutonta vaivaa. Oikeus poistaa tiedot olisi ongelmallinen tutkimustyön näkökulmasta. Jos rekisteröidyllä olisi oikeus poistaa tietonsa tutkimusrekisteristä, se hajottaisi tutkimusaineiston ja sillä voisi olla vaikutuksia tutkimustuloksiin. Oikeus käsittelyn rajoittamiseen saattaisi aiheuttaa tilanteen, jossa arvokas uusi tieto jäisi tutkijoilta huomaamatta.

Rajoituksiin liittyvät suojaustoimet ovat tarpeellisia, jos rajoitetaan rekisteröidyn oikeuksia. On tarpeellista vaatia, että tieteellinen tutkimus perustuu tutkimussuunnitelmaan, tutkimuksella on johtaja tai siitä vastaava ryhmä, henkilötietoja luovutetaan vain tutkimustarkoituksiin eivätkä

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

*Itä-Suomen
yliopisto*

JOENSUU
Yliopistokatu 2
PL 111, 80101 Joensuu

KUOPIO
Yliopistonrata 1
PL 1627, 70211 Kuopio

SAVOLINNA
Kuninkaankartanonkatu 5-7
PL 86, 57101 Savonlinna

uef.fi

yksittäistä henkilöä koskevat tiedot paljastu sivullisille. Tarpeen on myös vaatia, että rekisterinpitäjä laatii selosteen käsittelytoimista. Tältä osin Itä-Suomen yliopisto katsoo, että muistiossa esitetyt suojaustoimenpiteet ovat riittäviä.

2. Millä edellytyksin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja (ns. arkaluonteiset henkilötiedot) tulisi voida käsitellä tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten kansallisen yleislain nojalla?

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan sisältö vastaa suurelta osin nykyisen henkilötietolain säädöstä arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. Työryhmän muistiossa esille nostettu tutkimusrekisterinpitäjän suunnitteluvaihtoehto on kannatettava keino varmistaa arkaluonteisten tietojen asianmukainen käsittely samoin kuin pakollinen tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi.

3. Onko kansalliseen yleislakiin tarpeen sisällyttää henkilötietojen käsittelyperuste, joka koskee nimenomaisesti rekisteripohjaista tutkimusta?

Tietosuoja-asetus lähtee siitä, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla lainmukaista. Tieteellinen tutkimus ei ole asetuksen 6 artiklan mukainen käsittelyperuste, vaikka artiklassa 5 todetaankin, että tieteellinen tutkimus ei ole yhteensopimaton alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa.

Itä-Suomen yliopiston kanta on, että kansallisessa yleislaissa on tarpeen säätää henkilötietojen käsittelystä rekisteripohjaisessa tutkimustyössä. Tutkimus käsittelyperusteena helpottaa rekisterinpitäjiä.

Rekisterinpitäjän velvoitteet ovat vaativat. Tutkimustyön näkökulmasta haasteita aiheuttaa tulkinta rekisterinpitäjyydestä eli voiko yliopisto olla joissain tapauksissa tutkimusrekisterin rekisterinpitäjä vai onko se aina tutkijan vastuulla. Pääsääntö on ollut, että tutkija on tutkimusrekisterinsä rekisterinpitäjä. Itä-Suomen yliopisto katsoo, että asemansa vuoksi yliopiston tulisi olla tutkimusrekisterien osalta rekisterinpitäjä.

4. Muut mahdolliset huomiot ja kommentit muistioihin liittyen.

Muistiossa on hyvin tuotu esille tutkimustoimintaan liittyvää sekä voimassa että valmisteilla olevaa erityislainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on valmisteltu lakia sosiaali- ja terveystietojen tietoturvalisesta hyödyntämisestä, joka toisi merkittäviä muutoksia sosiaali- ja terveystietojen hyödyntämiseen ns. sekundäärisiin tarkoituksiin mm. tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Muistion liitteenä olevassa taulukossa on hyvin koostettuna yleisen tietosuojasetuksen vaatimukset peilaten niitä henkilötietolakiin.

Arkistotoimen näkökulmasta katsottuna kannattaa huomioida, että henkilötietolaissa on säädetty henkilörekisterin hävittämisestä tai siirtämisestä arkistoon, kun se ei ole enää tarpeen rekisterinpitäjän toiminnassa. Myös tietosuojasetuksen perusteluosan kappaleessa nro 39 edellytetään, että rekisterinpitäjän on määriteltävä rekistereille säilytysajat ja huolehdittava tarpeettomien henkilötietojen poistamisesta.

Kokonaisuutena Itä-Suomen yliopisto kannattaa kansallisen liikkumavaran käyttämistä ja tieteellisen tutkimuksen sekä tilastoinnin huomioimista yleistä tietosuojasetusta tukevassa kansallisessa yleislaissa ja toivoo, että liikkumavaran käyttäminen vahvistaa yliopistojen asemaa sekä tieteen vapautta.

Tuomo Meriläinen
Hallintojohtaja